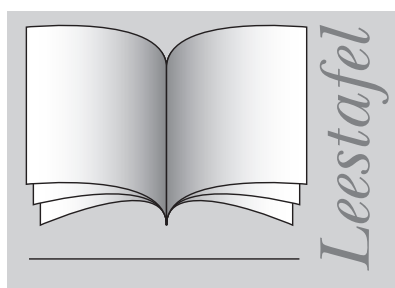

Henk ten Have schetst een somber beeld van de houding van de Nederlandse overheid ten aanzien van de mensenrechten. Helaas komt dat beeld overeen met de werkelijkheid, vooral op het terrein van de zorg. Het zal niemand zijn ontgaan dat Nederland sinds 1 januari jl. belangrijke stelselwetgeving heeft doorgevoerd. Met de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 zijn belangrijke zorgtaken overgeheveld naar het gemeentelijke niveau. Nederland is partij bij tal van internationale verdragen waarin toegang tot (gezondheids)zorg als sociaal grondrecht is vastgelegd. Tekenend voor de omgang van Nederland met dit recht is dat bij de behandeling van de wetsvoorstellen niet of nauwelijks naar deze verdragen is verwezen. Geen van deze verdragen staat de hervorming van zorgstelsels in de weg, maar dat daarbij belangrijke staatsverplichtin-

gen in acht genomen moeten worden staat buiten kijf. In de aanloop naar de jaarwisseling is met geen woord gerept over de verplichting om dit sociale grondrecht progressief te verwerkelijken. Steeds betere zorg moet voor steeds meer mensen bereikbaar worden. Ook in tijden van economische tegenspoed is retrogressie uit den boze. Wanneer gemeenten het met zoveel minder middelen moeten doen, is toch moeilijk voorstelbaar dat van retrogressie géén sprake is. Daarnaast is non-discriminatie inherent aan mensenrechtenbescherming. Toegang tot zorg moet voor iedereen gelijk zijn. Maar in hoeverre is de toegang tot voorzieningen gelijk wanneer het zorgbeleid van gemeente tot gemeente kan verschillen? En wat te denken van de toegang tot jeugdzorg voor illegaal alhier verblijvende minderjarigen? De wetgever heeft er geen been in gezien pleegzorg en intramurale jeugdzorg voor hen minder toegankelijk te maken.

Martin Buijsen

Glas G e.a. *Zuinig op zin. Aandacht voor zingeving als kostenpost en als winstfactor in de zorg.* Tilburg: KSGV reeks, 2014. 101 blz. ISBN: 978-90-75886-52-8. Prijs: € 19,50.

Dit boekje is een bundeling van een zestal lezingen van Nederlandse en Vlaamse auteurs uit de geestelijke gezondheidszorg over de kwetsbare positie van geestelijke verzorging. Aanleiding zijn de recente, op bezuiniging gerichte beleidskeuzes voor de sector, zoals verwoord door minister Schippers: "Moet je niet een aantal dingen die

bij het leven horen veel meer in je eigen sociale kring zien uit te vogelen, en zul je niet echt een beroep op de gezondheidszorg moeten doen, als je echt last hebt van ziekte?" Je voelt al waar de schoen wringt: de wereld van helder afgebakende ziektebeelden van de minister heeft weinig verwantschap met de complexiteit van het werkveld. Vandaar de gedeelde zorg van de auteurs dat de bagatellisering van de zindimensie van psychische problematiek een strategisch middel is om te saneren.

Het probleem vaststellen is één ding. Een antwoord formuleren in een taal waar beleidsmakers gevoelig voor zijn is een ander. Het biomedisch positivisme van de minister wordt weerlegd door Gerrit Glas, hoogleraar filosofie en praktiserend psychiater. Als alternatief heeft hij een waardegeoriënteerd model van zorg, waarmee ook de inbedding van geestelijke verzorging goed te legitimeren valt.

Hoe moeilijk het is om de toegevoeg-

de waarde van geestelijke verzorging in harde financiële cijfers uit te drukken, blijkt uit het verhaal van hoogleraar economie Richard Janssen. Na bespreking van verschillende economische benaderingen komt hij tot de conclusie dat dit eigenlijk niet mogelijk is. Met wat creativiteit ziet hij wel mogelijkheden voor financiering vanuit de WMO. In Vlaanderen bewandelt men soortgelijke wegen, deels al met succes, met concepten als herstellende zorg en spiritualiteit, verweven in bredere zorgnetwerken.

De verschillende bijdragen in het boekje geven een verhelderende kijk op de ongemakkelijke verhouding van geestelijke verzorging en kosten en baten. Gelijkgestelden zullen het appel op creativiteit herkennen om te overleven in deze tijd van krapte. Maar of beleidsmakers hen zonder hard financieel bewijs de hand toe zullen steken?

Dr. Eric van de Laar, klinisch ethicus Catharina Ziekenhuis Eindhoven